

SILLYON ÇALIŞMALARI - I

YÜZEY ARAŞTIRMALARI IŞIĞINDA SILLYON ve ÇEVRESİ

EDİTÖR
MURAT TAŞKIRAN

ege

Silyon Araştırmaları I

Serik Belediyesi Kültür Hizmetidir

Sillyon Araştırmaları I

YÜZEY ARAŞTIRMALARI IŞIĞINDA
SILLYON VE ÇEVRESİ

Editör
Dr. Murat Taşkıran

ege
YAYINLARI

Sillyon Araştırmaları I

YÜZEY ARAŞTIRMALARI IŐIĖİNDA
SILLYON VE ÇEVRESİ

Editör

Murat Taşkıran

Kapak Tasarımı

Doç. Dr. Fuat Akdenizli

ISBN

© 2020 Ege Yayınları, İstanbul

Yayıncı Sertifika No / Publisher Certificate No: 14641

Bütün hakları saklıdır. / All rights reserved.

Bu kitapta yayınlanan makalelerdeki bilimsel içerik ve etik ile ilgili tüm sorumluluklar yazarlarına aittir.

Kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir.

The academic content and ethical responsibility of the articles published here rest upon their authors.

Quotations may be made with proper citation.

Baskı / Printed by

Fotokitap Fotoğraf Ürünleri Paz. ve Tic. Ltd. Őti.

Dr. Ali Demir Cad. No: 51/1, Sefaköy

Küçükçekmece - İstanbul

Sertifika No: 33623

Zero Prod. Ltd.

Abdullah Sokak, No. 17, Taksim

34433 İstanbul - Turkey

Tel: +90 (212) 244 7521 Fax: +90 (212) 244 3209

e.mail: info@zerobooksonline.com

www.zerobooksonline.com

İçindekiler

Sunuş	ix
Önsöz	xi
Foreword	xv
Bilim Kurulu Scientific Committee	xix
I. BÖLÜM ARKEOLOJİ VE SANAT TARİHİ ÇALIŞMALARI	
Pamphylia Ovasında Bir Savunma Kenti: Sillyon 1 Murat Taşkiran	1
Yüzey Araştırmaları Işığında Sillyon Seramikleri Üzerine Ön Değerlendirmeler Mustafa Bilgin - Pınar Kızıltepe Bilgin - Eylem Özdemir	33
Antalya Müzesi'nde Bulunan Sillyon Heykeltıraşlık Eserleri Bilge Yılmaz Kolancı	93
Sillyon Çevresinde Tespit Edilen Mimari Plastik Buluntuların Değerlendirmesi Elif Özer - Murat Taşkiran	103
Sillyon'da Men Kültü Bilsen Ş. Özdemir	117
Sillyon Geç Antik Çağ Çeşmesi Görkem Işık	131
Sillyon'un Bizans Dönemi Dini Yapılaşması Bülent İşler	147
Sillyon Teritoryumunda Yer Alan Dorumburnu Nekropolisi ve Buluntuları Süleyman Atalay - Mehmet Ali Saçı - Ahmet Çelik - N. Damla Yılmaz Usta	167
Türk-İslâm Hâkimiyeti Yıllarında Sillyon (Karahisar-ı Teke) ve Buradaki İslâmî Sikke Buluntuları Ali Mıynat	205

Sillyon Antik Kenti Türk-İslam Dönemi Kabristanı Meydan Palalı	217
II. BÖLÜM ESKİÇAĞ TARİHİ ÇALIŞMALARI	
Yazıtları Işığında Sillyon'un Romalılaştırması Üzerine Bazı Düşünceler Nuray Gökçalp Özdil	231
2009-10 ve 2019 Yılları Sillyon Yüzey Araştırmaları Sikke Buluntuları Hüseyin Köker	241
III. BÖLÜM KORUMA VE ONARIM ÇALIŞMALARI	
Sillyon Antik Kenti Örnek Yapı Grubunda Yapı Durumu ve Risklerin Değerlendirilmesi Yıldırım H. Selekoğlu	255
Sillyon Antik Kenti Roma Hamamı Yapısında Arkeometrik Analizler Murat Eroğlu - Ali Yaşar - Yusuf Kağan Kadioğlu	263
Karahisar-1 Teke Kale (Sillyon) Mescidi Yapı Malzemeleri, Bozulmalar ve Koruma Sorunları Ali Yaşar - Yaşar Selçuk Şener	275
IV. BÖLÜM KENT ARAŞTIRMALARI (MİMARİ, MÜHENDİSLİK, FLORA VE SOMUT OLMAYAN KÜLTÜREL MİRAS)	
Sillyon Antik Kenti 2019 Araştırma Sezonunda Yapılan Jeofizik Çalışmalar Engin Erçetin - Melda Küçükdemirci - Z. Mümtaz Hisarlı	289
Sillyon Antik Kenti (Serik-Antalya) Yerleşim Alanını Etkileyen Jeolojik, Mühendislik Jeolojisi ve Hidrojeolojik Faktörlerin İncelenmesi Halil Kumsar	303
Sillyon'da Yer Alan Hellenistik Kule'nin Kuzey Fasadının Yapısal Analizi Ömer Uzunel	315
Sillyon Antik Kenti Florasına Genel Bir Bakış Gürkan Semiz - Batıkan Günal	335
Mitik Yapıdaki Aksamanın Ritüele Etkileri -Bali Baba Türbesi Örneği- Didem Gülçin Erdem	353

Sillyon evresinde Tespit Edilen Mimari Plastik Buluntuların Değerlendirmesi

Evaluation of Architectural Sculpture Findings from Environs of Sillyon

Elif zer – Murat Taşkıran*

Öz: Antalya İli, Serik İlçesi'ne bağlı Yanköy Mahallesi sınırlarındaki Kocağözler Mevkiisi'nde Asar olarak adlandırılan yamaçları dik bir tepe üzerine kurulan Sillyon, antik ağda Pamphylia Bölgesi'nin önemli kentlerindedir. Bu makalede, Sillyon'da 2009-2011 yılları arasında gerçekleştirilen yüzey araştırmasında kent çevresinde tespit edilen bezemeli mimari bloklar ele alınmıştır. Tespit edilen birçok mimari blok arasında tarihlenebilen 10 tanesi değerlendirilmiş, bu eserlerin Roma İmparatorluk ve Bizans Dönemi'ne tarihlendiği görülmüştür. Yapılan alışmalar sonucunda, bölgenin yerel özellikleri yanı sıra, dönemin mimari gelişmeleri de bezemelerde izlenmektedir. Bu çalışmanın kentin bezeme gelişimi üzerine ileride yapılacak araştırmalara katkı sağlaması düşünölmektedir.

Anahtar kelimeler: Pamphylia, Sillyon, Mimari Plastik, Bezeme, Yerel Üretim.

Abstract: Sillyon is located on a steep rocky hill called Asar in Yanköy neighborhood within the Serik district of Antalya province. It was one of the important cities in Pamphylia Region during Antiquity. This study examines decorated architectural blocks found around the city during the surveys conducted between 2009-2011. Among the many architectural blocks attested during surveys, only the ten datable examples are evaluated. It is noted that these ten blocks were dated to the Roman Imperial and Early Byzantine periods. Consequently, the architectural developments of the period as well as the regional features of the region are discernible in the decorations. It is hoped that this study will contribute to future research on decorative development of the city.

Keywords: Pamphylia, Sillyon, Architectural sculpture, Ornamentation, Local production.

Giriş

Antalya İli, Serik İlçesi'ne bağlı Yanköy Mahallesi'nde Asar olarak adlandırılan yamaçları çok dik bir tepe üzerine kurulan Sillyon, antik ağda Pamphylia Bölgesi'nin önemli kentlerinden olup, Perge ve Aspendos arasında konumlanmaktadır. Her ne kadar tepelik bir arazide kurulmuş olsa da, Sillyon evresi düz olup verimli topraklar bulunmaktadır. Kentte farklı dönemlerde yapılan yüzey araştırmalarında Sillyon'a ait yerleşim birimleri¹ ve e-

* Prof. Dr., Pamukkale Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, Kınıklı Kampüsü, Denizli. ORCID ID: 0000-0001-6452-5605 | eozar@pau.edu.tr
Dr., Pamukkale Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, Kınıklı Kampüsü, Denizli. ORCID ID: 0000-0001-6158-049X | mtaskiran@pau.edu.tr

1 Bunlar için bkz. Küpper 1995, 62-69; Küpper 1996, 259-263; Küpper 1997a, 97-116; Küpper 1997b, 451-462; Küpper 1998, 474-496.

şitli malzemeler tespit edilmiştir². Bu çalışmalarda özellikle Silyon'un bağlı olduğu Yanköy Mahallesi ve Yanköy Mahallesi'ne bağlı Kocagözler Mevkii'nde bulunan bazı evlerin bahçesinde ve duvarlarında çeşitli mimari plastik eserler tespit edilmiş ve bu eserlerin farklı dönemlere tarihlendiği görülmüştür. Yöre halkıyla yapılan görüşmeler sonrasında bahsi geçen eserlerin yakın tarihlerde Silyon'dan ve çevresindeki alanlardan toplanıp getirildiği anlaşılmıştır. Yöre sakinlerinin korumacı bir anlayışla eserleri bahçesinde sergilediği veya evlerinin cephelerini süslemek amacıyla üzerini sıvamadan duvarlarda dekorasyon malzemesi olarak kullandığı görülmüştür.

Bu çalışmada, 2009-2011 yılları arasında Prof. Dr. Elif Özer başkanlığında Silyon'da gerçekleştirilen yüzey araştırması projesi kapsamında tespit edilen ve tarihlenmeye yardımcı süsleme alanları bulunan 10 mimari plastik eser ele alınmaktadır. Bu eserler lahit teknesi, lahit kapakları, sütun başlıkları ve arşitrav parçaları gibi tarihlenebilen ve dönemsel özellikleri değerlendirilen örneklerdir. Araştırmalar neticesinde, mimari plastiklerin büyük bir kısmının Silyon'un Roma İmparatorluk Dönemi'ne bazılarının ise kentten Bizans Dönemi yapılarına ait olduğu görülmüştür. Bu makale kentten süsleme sanatına dair ilk çalışma olma özelliğindedir ve Silyon süsleme sanatının gelişimi konusunda yapılacak araştırmalar için önemli bir temel oluşturması düşünülmektedir.

1. Lahit ve Lahit Kapakları

“Taze et yiyici” anlamına gelen *sarkophagus* (Σαρκοφαγός)³ yani lahit, ebatları 2-2.5 m arasında değişen, dikdörtgen formlu tekne ve üstünü örtmek için çeşitli formlarda ama sıklıkla üçgen alınlık biçiminde işlenmiş kapaktan oluşan bir mezar tipidir. Roma İmparatorluk Dönemi'nde Anadolu'nun hemen her yerinde yoğun kullanım gören lahitler Silyon'da da çok yaygın olmamakla birlikte hem kentte hem çevresinde az sayıda tespit edilmiştir. Bulduğumuz örnekler, bir mezar tipi olarak lahdin Silyon'da da kullandığını göstermektedir.

Yanköy'de tespit edilen lahit ve lahit kapakları (Sil09/A.MP.01, Sil09/A.MP.04, Sil09/A.MP.08) ise yöre halkından alınan bilgilere göre yaklaşık 30-40 yıl önce Silyon'un güneybatısından getirilmiştir. Bulunan ilk örneğin tekne ve kapağı (Sil09/A.MP.08, Sil09/A.MP.01) başka yerlere bulunmaktadır (Kat. 1-Kat. 3). Tekne (Sil09/A.MP.08) 56 no.lu evin bahçesinde; basık üçgen alınlıklı akroterli kapak ise 114 no.lu evin yak. 30 m doğusunda olup, yol kenarında durmaktadır. Teknenin dar yüzlerine köşe plasterleri işlenmiştir. Uzun, ön cephesine Bizans Dönemi'ndeki yeniden kullanımında haç işareti kazınmıştır. Lahdin iç kısmına ölü başının konması için yüksek bir taş yastık oyulmuştur. Teknede yazıt yoktur. Daha önce araştırma yapan M. Küpper tarafından Yanköy Mahallesi'nde Geç Hellenistik Dönem'e tarihlenen bir lahit tespit ettiklerini ve bunun Silyon'un güneybatısından geldiği bildirilmiştir⁴. Ancak Yanköy'deki araştırmamızda Küpper'in tarif ettiği döneme tarihlenebilecek bir lahit ile karşılaşmamıştır. Olasılıkla söz konusu lahit, bizim envanterini çıkardığımız tekne ve kapağıdır (Sil09/A.MP.01 ve Sil09/A.MP.08). Bu eserler ise formları itibari Hellenistik değil; bilakis Roma İmparatorluk Dönemi'ne tarihlenmektedirler.

Lahit kapağı (Sil09/A.MP.01, Kat. 1) gerek Pamphylia gerek Lykia Bölgesi'ndeki Roma İmparatorluk Dönemi'ne tarihlenen pek çok yerleşimde karşılaştığımız tiptedir⁵. Ters olarak duran kapağın kısa yüzlerinden birine medusa başı işliyken⁶, diğer kısa yüzde ise rozet motifi bulunmaktadır. Uzun cephelerde herhangi bir kabartma ya da yazıt yoktur. Medusa'nın olduğu cephede, kapak profili üzerinde kenet yuvası vardır⁷. Kapak uzun cephelere karşılıklı

2 Özer – Taşkiran 2010, 281- 283.

3 Boardman – Kurtz 1971, 172; Çelgin 1994, 183.

4 Küpper 1998, 476, 483

5 Andriakéde: Wiegartz, 1975, 74, Fig. 46A, Uğurlu 2003, 357, Kat. 9, 16, 52, 67; Patara'da: İdil 1993, 52, Kat. 3-4; Pınar'da: İdil 1993, 62, Kat. 5.

6 Pamphylia lahitlerinde Medusa başı önemli bir motif olarak sıklıkla kullanılmıştır. Bkz. Young 2003, 171.

7 Yuva ölçüleri: Çap. 5 cm ve Gen. 2 cm.

5'er adet küçük kaldırma çıkıntısı işlenmiş ve bu çıkıntıların bir kısmı tahrip olmuştur. Benzer şekilde lahit teknesinin (Sil09/A.MP.08, Kat. 3) tarihlendirmek için önemli unsurlardan biri olan yazıtı eksiktir. Ancak teknedeki plasterler ile yaklaşık tarihlendirme yapabilmektedir. E. Uğurlu tarafından yapılan çalışmada Lykia Bölgesi lahitleri için bir tipoloji yapılmış; basık üçgen formu tepe ve köşe akroterli kapağa sahip, teknesi plasterli ve plastersiz örnekleri Tip IV altında (Tip IV: Üçgen alınlıklı, tepe ve köşe akroterli kapak) değerlendirilmiştir⁸. Bu tipte, kapak yüksekliği genelde alçak tutulmuştur. Kısa yüzlerde arslan protomları, medusa başı ya da uçları yuvarlaklaştırılmış kaldırma çıkıntıları yer alır. Uzun yüzler düz bırakılmıştır. Teknede *tabula ansata* yer almaktadır. *Hyposorion* ve podyum yapılmış ise diğer tiplerdeki gibidir. Bazı örneklerde alt yapı (*hyposorion* ve podyum) yoktur. Bu tipin hem ithal hem yerel örnekleri bilinmektedir. MS II. yüzyılın ortalarından itibaren kullanımı başlamış ve MS III. yüzyıl süresince devam etmiştir. Teknelerde genelde köşe plasterleri bulunmaktadır⁹. Plasterli örnekleri de genel olarak MS II. yüzyılın son çeyreğine tarihlendirilmiştir¹⁰. Ayrıca kısa yüzde bulunan medusanın idealize edilmiş yüz hatları ve saç detayları ile özenli işçilik gösteren yüksek bir kabartma şeklinde verilmesi MS II. yüzyılın sonu ve III. yüzyılın başlarını işaret eden bir üsluptur¹¹. Bu değerlendirmelere dayanarak, lahit teknesi ve kapağını MS II. yüzyılın son çeyreğine veya hemen sonrasına tarihlendirmek yerinde olacaktır.

Tespit edilen diğer örnek ise yerel üretim Attik bir lahit kapağıdır (Sil09/A.MP.04, Kat. 2). Tahrip olmakla birlikte niteliği açısından önemlidir. 114 no.lu evin bahçesinde durmaktadır. Dik olarak yerleştirilen kapak kırıktır. Attik lahit kapaklarında karşılaşılan balık pulu motifi işlenmiştir. Pamphylia ve Lykia Bölgesi'nde bu tür Attik ve taklidi örneklerle karşılaşmaktadır¹². Attik ithal benzeri örnekler Ksanthos¹³, Patara¹⁴ ve Limyra¹⁵ gibi kentlerde rastlanmaktadır. Pamphylia ve çevre bölgelere Attik lahitlerin ithali MS II. yüzyılın üçüncü çeyreğinden itibaren artmıştır¹⁶. Bununla birlikte Likya'da MS 170'lerden itibaren ithal lahitler fazlalaşmıştır¹⁷. Yerel halk tarafından Sillyon'dan getirildiği bildirilen bu Attik lahit kapağının benzer örnekleri ile yapılan stil kritik değerlendirmesine göre MS II. yüzyılın 4. çeyreği ile MS III. yüzyılın başına tarihlenmesi mümkündür. Ayrıca Attik bir lahitin bulunması, Sillyon'da MS 175-200 arasında varsıl bir ailenin yaşadığının önemli bir kanıtı olarak değerlendirilebilir.

2. Mimari Plastik Eserler

Bu başlık altında ilk değerlendirdiğimiz eser (Sil09/A.MP.06, Kat. 4), üzerinde *soffit* bezemesi olan *arşitrav* parçasıdır. Yanköy'de Ali İnce'ye ait evin batı duvarında devşirme malzeme olarak kullanılmıştır. Üzerindeki süslemeden dolayı bir *arşitravın soffit* kısmı olduğu açıktır. *Soffit*, bloğun neredeyse tam ortasında yer almakta ve bloğun alt genişliğinin 1/4'i kadarki alanı kaplamaktadır¹⁸. *Soffit* bezemesi, *inci-payetler* tarafından sınırlandırılmış *volüt* biçimli bitkisel süslemeden oluşmaktadır. *İnci-payet* diziminde payetler ince ve üçgen profilli; inciler ise uzun ve kalın işlenmiştir. İnci ve payetler ip şeklinde bir profille birleşmekte; bu şekli ile ipe dizilmiş boncuk şeklini andır-

8 Uğurlu 2006, 99.

9 Bkz. Uğurlu 2006, 95, Tab. 5.

10 Uğurlu 1999, 42 vd; Lykiadan plasterli örnekler için ayrıca bkz. İdil 1993, 43, Kat. 6

11 Bu dönem örnekleri için bkz. Uğurlu 2006, 58-60; Uğurlu 2003, 366, Kat. 52, Fig. 14; Cormack 2004, 185-186, Fig. 45-46.

12 Attik kapak denilen ve eğimli yüzeyleri çatı kiremidi veya balık pulu biçiminde işlenen örnekler hem Anadolu hem Attikada bulunmuştur. Bkz. Koch – Sichterman 1982, Fig. 311-313, 348, 429, 454, 509, 565, 567, 540 ve 562.

13 Rodenwaldt 1933, 184, 211, Pl.X, fig.3,4; Koch – Sichterman 1982, 427; Wiegartz 1975, 177; Walker – Coleman 1993, 174-175, Taf. 8, Abb.13-14.

14 Bulut – Gülşen 1998, 190 vd. Res. 4 – 6.

15 Peschlow 1974, 227, dn. 8, Abb. 3.

16 Wiegartz 1974, 381.

17 Lykiada bulunan ithal lahitler için bkz. Rodenwaldt 1933, 205; Wiegartz 1974, 381, dn. 109; Wiegartz 1965, 146, 151 ve 165.

18 Benzer örnekler için bkz. Abbasoğlu 1994.

maktadır. Benzer biçimli *inci-payet* dizimini Severuslar Dönemi'ne tarihlenen Hierapolis Tiyatrosu¹⁹ ve Kremna Propylonu²⁰ gibi dönemin birçok örneğinde görmek mümkündür. Ortada yer alan volüt etrafında, bazı noktalarda, bitkisel süslemeler yer almaktadır. *Soffit* bezemesini yukarıda sayılan özelliklerinden dolayı MS II. yüzyılın ikinci yarısına tarihlenmesi gerektiğini düşünüyoruz.

Sil09/A.MP.10 no.lu blok, Kocagözler Mahallesi'nde Hüseyin Karagöze ait 16 no.lu evin güney(ön) duvarında devşirme malzeme olarak kullanılmıştır (Kat. 5). İnce gözenekli beyaz mermerden yapılmış bloğun nerden getirildiği bilinmemekle beraber üzerindeki işçilik ve mermerin kalitesine bakılarak önemli bir yapıya ait olduğu söylenilir. Tam anlamamamakla beraber bir taşıyıcı elemanın taç kısmı olduğu düşünülen bloğun alt tarafı, 7 cm yüksekliğinde düz bir silme olup kırılmıştır. Bu silmeden sonra sırasıyla yukarıya doğru, *inci-payet*, 6,5 cm yüksekliğinde *İon kymationu*, 4,5 cm yüksekliğinde *lotus-palmet* dizimi işlenmiştir. Blok 2 cm yüksekliğinde dışa taşkın düz bir profille bitmektedir. *İnci-payet* diziminde payetler neredeyse birbirinden ayrılmış iken, inciler ise uzun ve kalın işlenmiştir. Benzer *inci-payet* repertuarını Sagalassos Yukarı Agoranın kuzeyinde bulunan Antoninler Dönemi Nymphaeum'un *arşitrav*ında yer alan *inci-payet* diziminde görmek mümkündür²¹. *İon kymationu*nda yumurtalar çanakta iyice ayrılmış neredeyse serbest duruyorlarmış gibi bir izlenim yaratmıştır. Yumurtalar arasından yer alan ok uçları ince ve uzun kanatlı bir forma sahiptir. Yumurtaların seyrek dizilen, düz kenarlı, yayvan ve geniş çanakta belirgin bir şekilde çözülmesi, Geç Antoninler Dönemi özelliği olarak değerlendirilebilir²². Yine seyrek dizili çanak aralarında yerleşik, kenarlara koştur, düz yüzeyli dolgun ok uçlarının sapları bu dönemde çoğu örnekte karşımıza çıkmaktadır. Genel itibarıyla, bu stil gelişimini Erken Severus Dönemi içinde değerlendirilen Perge Stadionu'nu, Myra Tiyatrosu²³ ve Severuslar Dönemi'ne verilen Kremna Geniş Propylon yapısı²⁴ *arşitrav* tacındaki *İon kymationu* diziminde görmek mümkündür.

Açık *palmet*ler ve bunların arasına yerleştirilen *lotus*larda matkap izleri görülmektedir. *Lotus* ve *palmet*ler arasında fazla mesafe vardır. Burada Geç Antoninler Dönemi'nde görülmeye başlanan ve giderek artan bir bozulma, ardından yozluğa dönüşecek olan bir uygulama söz konusudur²⁵. Kapalı *palmet* önceki dönemlere göre biraz değişime uğramıştır. Bezemelerde yoğun matkap kullanımı görmek mümkündür. Yaprak dilimleri zeminden iyice yükselmiş, gövde kısmı altta kalın yaprakların başladığı yerde incelmıştır. Dizimin üst kısımları bloğun aşınmış olmasından dolayı tam anlamamamaktadır. Örneğimizi, blok üzerindeki *İon kymationu*, *inci-payet* dizimi ve *lotus-palmet* bezemesinden yola çıkıp yukarıda yapılan karşılaştırmalar da göz önünde bulundurularak, Geç Antoninler-Erken Severuslar Dönemi içinde değerlendirmek istiyoruz.

Sil09/A.MP.13 no.lu başlık, Kocagözler Mahallesi'nde Zeynep Karagöze ait 18 no.lu evin çardak kısmında bağımsız olarak durmaktadır (Kat. 6). Başlık basık bir forma sahiptir. Başka bir ifadeyle, kalın ve tıknaz işlenmiş *kalathos* kısmı çan şeklinde verilmiştir. Başlık üzerinde iki sıra *akanthus* yaprağı işlenmiştir. Alt sıra *akanthus (ima folia)* yaprakları aralıklı yerleştirilmiş olup bu aralardan üst *akanthus (secunda folia)* yaprakları yükselmektedir. Alt sıra *akanthus*ların arasından ikinci sıra *akanthus* yaprağının çıktığı alan prizma şeklindedir. Yapraklar üzerindeki kanallar derin olup, ince ve uzun işlenmiştir. *Akanthus*lar üzerinde yer alan gözler ince bir forma sahiptir. Alttaki gözler açık iken yaprakların üst tarafında bulunan dikenler birleşerek kapalı gözler oluşturmuştur. Alt sıra *akanthus* yaprak

19 D'Andria 2001, 154.

20 Mitchell 1995, 112-117, Lev. 53, 54 ve 56.

21 Vandeput 1997, 397, fig. 5.

22 Karaosmanoğlu 1996, 50.

23 Karaosmanoğlu 1996, 52, Lev. 38b-39a.

24 Mitchell 1995, 115, Pl. 53, 54 ve 57.

25 Başaran 1995, 84.

uçlarındaki iki üst sıradan itibaren komşu yaprak uçları birleşerek köprü oluşturmaktadır. Bu şekilde *akanthus* yaprak örneklerini MS II. yüzyılın sonlarına verilen Smyrna Agorası Portiği²⁶ başlıklarında görmek mümkündür. Yine MS II. yüzyılın ikinci yarısına verilen ve M. Fisher'in tip V²⁷ adı altında tarif ettiği başlıklardaki stil gelişimi ile benzerlikler göstermektedir. Her bir gözün arasında üç diken vardır. İki komşu yaprak arasında kalan alanlar işlenmeden bırakılmıştır. Bu şekilde yaprak arasındaki alanların boş bırakılması Anadolu'daki basit dekorasyon biçimini göstermektedir²⁸.

Üst sıra *akanthus* yaprakları arasında alt sıraya dek gelecek şekilde, çanağından çıkan *kaulisler* yükselmektedir. *Kaulis* sapları işlenmemiş, *kaulis* çanağı ise bitkisel süslenmiştir. *Kaulislerin* yerini küçük prizma şekiller almıştır. *Kaulis* çanağı ve bileziğinden çıkan yapraklar yükselmekte; onlardan ortaya ve dışa doğru iki sap çıkararak merkezde sarmal yapıp *helikes*, yanlarda ise *volüt* oluşturmaktadır. *Helikes* ve sarmalları bodur olup spiralleri *abakus* altında bulunmaktadır. Küçük ve tıknaz *heliksler* *kalathos* dudağına dayanmıştır. *Abakus* kısmı kırık olmakla beraber üzerinde *abakus* çiçeği görülmemektedir. Bu şekilde *abakus* çiçeği ve yukarıda anlatılan uygulamasını MS II. yüzyılın ikinci yarısına tarihlenen Judae Bölgesi'nde bulunan *korinth* başlığında²⁹ ve Severuslar Dönemi içerisinde değerlendirilen Kremna Sütunlu Caddedeki başlıklarda³⁰ görmekteyiz. Antoninler Dönemi'nin başından beri izlediğimiz küçük kapalı ara boşluklar sayıca çoğalmış başlık yüzeyini bir ağ gibi kaplamıştır³¹. Karşılaştırma örneklerinden hareketle başlığımızı, MS II. yüzyılın son çeyreğine tarihlemek istiyoruz.

Sil09/A.MP.18 no.lu başlık, Yanköy Mahallesi'nde Hasan Dönmeze ait 74 no.lu evin ön tarafında bağımsız durmaktadır (Kat. 7). Beyaz mermerden yapılmış başlığın üzerinde tek sıra *akanthus* yaprağı işlenmiştir. Tek sıra *akanthus* sırasına rağmen, *kalathos* yüzeyi olabildiğince doldurulmuştur. Çan biçimli güçlü *kalathosun* belirginleşen taban bileziği üzerine sık olarak dizilmiş *akanthus* yaprakları Severuslar Dönemi'nin erken evrelerinden itibaren görülen bir uygulamadır³². Yapraklar üzerindeki kanallarda barok bir ifade vardır. Komşu yapraklarının dört dikenin birleşmesi sonucu köprü oluşturmuştur. Bu şekilde köprü uygulamasını Severuslar Dönemi'ne verilen Miletos Heroon III'e ait başlıktan³³ bilmekteyiz. Yapraklar üzerindeki gözler ise geniş ve kapalıdır. *Akanthuslar* üzerindeki kanallar dönemi düşünüldüğünde, fazla derin olmamasına rağmen yaprak damarları dolgun işlenmiştir. *Akanthus* yapraklarında görülen bu doğallıktan uzak yüzeysel görünüm Miletos Faustina Hamamı Palaestrası *korinth* başlığı³⁴ ile benzerdir. Ama Miletos Faustina Hamamı'nın *akanthus* yapraklarının derin oyulmuş yaprak damarları, başlığımızdan daha erken özellikler içermektedir³⁵. *Akanthus* yapraklarında izlenen doğallıktan uzak bozulmuş stil, *kaulis* ve *helikeste* de görülür. *Kaulisler* neredeyse yok denecek kadar kısa olup çanağı bol bitkilidir. *Akanthus* yaprakları arasında düz bir silme şeklinde görülen profilden çıkan *kalykslerden* yükselen *helikes* ortada *volüt* oluşturmuştur. *Helikes* prizma şeklindedir. Bu *volütlerin* altında *kalykslerin* alt dikenleri ortada *akanthus* yapraklarının üzerinden çıkan düz yaprağa benzeyen bir profilde birleşmiştir. Benzer *helikes* uygulamasını Severuslar

26 Vandeput 1997, Taf.120.

27 Fisher 1990, 49, Taf. 29.166.

28 Heilmeyer 1970, 102.

29 Fischer 1990, Taf. 15, fig. 80

30 Mitchell 1995, 136, Pl.81-82.

31 Başaran 1997, 15.

32 Başaran 1997, 15.

33 Weber 2004, 135, Abb. 68, Taf. 38.1.

34 Heilmeyer 1970, 100, Taf. 32. 3; İdil 1984, 30, Lev.14.1.

35 Miletos Faustina Hamamı, M. Aurelius'un karısı Faustina Minör adına M.S. 170-180 yılları arasında yapılmıştır. Bunun için bkz. Akurgal 2000, 381.

Dönemi içerisinde değerlendirilen Kremna Sütunlu Caddesi'nde³⁶ görmekteyiz. Başlığın genel olarak ele alınışı ve üzerindeki bezeme detayı Judae Bölgesi'nde yer alan Samariada bulunan Severuslar Dönemi'ne tarihlendirilen başlıklarda görmek mümkündür³⁷. Bu şekli ile başlık Kocagözler Mahallesi'nde yer alan Sil09/A.MP.13 no.lu başlıkla da benzemektedir. Ancak yaprak işlenişi ve dikenleri birleşme stili açısından daha ileri bir tarihi işaret etmektedir. Alt dikenlerin birleşmesine bağlı oluşan köprüler MS II. yüzyıl sonlarını göstermektedir³⁸. Gerek *akanthus* yapraklarındaki yüzeysellik ve komşu dikenlerin oluşturduğu köprüler, gerekse *akanthus* dikenlerinin oluşturduğu gözler, başlığı Severuslar Dönemi içerisinde değerlendirmemizi sağlamaktadır. Öyle ki, örneğimizde görüldüğü üzere, Severuslar Dönemi'nde zengin stil halen belirgin iken, MS III. yüzyılın başlarından yalınlaşma, yapaylık ve yüzeyselliğin egemen olduğu sert ve yoz bir stil egemen olmaya başlamıştır³⁹.

Sil09/A.MP.17 no.lu başlık, Sillyon'un batı yamacında stadyumun içerisinde 20 no.lu terk edilmiş müstakil evin çardağını taşıyan dikmenin kaidesi olarak kullanılmıştır (Kat. 8). Yerel kireç taşından yapılmış başlık *Ion-impost* tipinde olup iki bölümden oluşmaktadır⁴⁰. Üst tarafı (*abakus*) kare şeklinde iken, alt tarafı (*ekhinus*) yuvarlaktır. Bu iki bölüm bir silme ile birbirinden ayrılmıştır. Başlığın üst tarafına stilize *akanthus* yaprakları işlenmiştir. *Akanthus*lar her cephede farklı biçimde ele alınmışlardır. Bu da geç dönemde mimari plastiğin iyice basitleştiğini göstermektedir. *Akanthus* yaprakları plastik olup dikenleri birleşip gözler oluşturmuştur. Başlığın alt kısmında (*ekhinus*) ortada yumurta ve köşelerde yumurtalara doğru işlenmiş *palmet* yaprakları ile köşelerde küçük *volüt*ler yer almaktadır. *Volüt*ler üç köşede kırılmış olduğundan ayrıntıları anlaşılmamaktadır. Bu şekli ile başlık üç mimari düzenin (Dor, Ion ve Korinth) bir karışımı gibidir. *Ekhinus* ve *abakus* bölümlerinin olması Dor, *akanthus* yapraklarının işlenmesi *korinth* ve köşelere *volüt* yerleştirilmesi Ion düzenine çağrışımında bulunmaktadır. Öyle ki, Erken Bizans Dönemi'nde, Klasik Yunan Dönemi'nin Ion, Korinth ve Kompozit tipteki başlıklarının kullanımı devam etmiştir⁴¹. *Ion-impost* başlıklarının kullanımı özellikle Justinianus Dönemi'nde (MS 527-565) yaygınlık kazandığı anlaşılmaktadır⁴². Öyle ki, çoğunlukla büyük kiliselerin galeri katları ve nef ayrımlarında tercih edilmiştir⁴³. Bu döneme tarihlenen İstanbul'daki Ayasofya, Ayairini, Küçük Ayasofya⁴⁴ ve Efes Aziz Ioannes Bazilikası'ndaki başlıklar⁴⁵ dönemin karakteristik özelliklerini yansıtır. Başlık formuna ve üzerindeki bezeme repertuarına bakıldığı zaman MS IV.-VI. yüzyıl özelliklerini yansıtmaktadır⁴⁶. Bu nedenle örneğimizi bahsedilen dönem aralığına tarihlemek istiyoruz.

Sil09/A.MP.20 no.lu başlık Yanköy Mahallesi'nde Muharrem Topal'a ait 42 no.lu evin ön tarafında bağımsız durmaktadır (Kat. 9). Başlık tam korunmuştur ve dört cepheli olup dört yönde de ikonografisi aynıdır. Basık ve dolgun bir formdadır. Başlık üzerinde, her bir cephesine bir tane gelecek şekilde toplam 4 adet tek sıra *akanthus* yaprağı işlenmiştir. Erken Bizans Dönemi sütun başlıklarını detaylı bir biçimde çalışan R. Kautzsch, bu örnek-

36 Mitchell, 1995: 136, Pl.81-82.

37 Fischer 1990, 47, Taf. 38. 160-163.

38 Başaran 1999, 32.

39 Stročka 1981, 20-21, 29-20, Abb 54-60; Vandeput 1997, Pl.90.1-2, 109.2-3, 110.4, 112.2; Can 2005, 90.

40 *Ion-impost* tipi başlıkların Erken Bizans Dönemi'nde özellikle Doğu Akdeniz ve Balkanlar'da yaygın biçimde kullanıldığı anlaşılmaktadır. Bu tipin başlıkların en erken tarihli örneği Yunanistan Skripu'daki başlık olup MS V. yüzyıla tarihlenir. Bkz. Kautzsch 1936, 166.

41 Türker 2014, 340.

42 Türker 2014, 341.

43 Temple 2008, 243; Koch 2008, 78.

44 Türker 2014, 341, dn. 10.

45 Kautzsch 1936, 177-178, fig. 566a-g, 567a-e.

46 Benzer örnekleri için bkz. Zollt 1994, 33 No. 56 - Taf. 15; 35 No. 63 - Taf. 16; 39 No. 75 - Taf. 19; 44 No. 93 ve 94 - Taf. 22; Öztaşkın - Sertel 2014, 79-81

leri “Dört Yapraklı Başlıklar” olarak değerlendirmektedir⁴⁷. *Akanthus* yaprak dikenleri ve onların birbiri ile olan oryantasyonları yaprakların kapalı bir kontur oluşturmasını sağlamıştır. Yanköy’de tespit ettiğimiz dört yapraklı başlığın benzer örnekleri genellikle MS V. yüzyıla tarihlendirilmektedir⁴⁸. *Akanthus* yaprakları üzerindeki kanallar yüzeyseldir ve oldukça basit bir şekilde işlenmiştir. Yaprakların dikenleri neredeyse verilmemiş gibidir. Komşu *akanthus*ların birer dikenini birleşip yuvarlak kaba bir göz oluşturmuştur. Gözün etrafında ip şeklinde bir profil yer almaktadır. *Akanthus* yaprakları kalın işlenmiş olup tüm *kalathosu* sarmaktadır. Başlığın *abakus* kısmı düz bir silme şeklindedir. *Kalathos* taban bileziği, *kalathos* dudağı, *kaulis* ve *volüt*ler yoktur. Başlık üzerindeki aşınmadan ve yeni dönemde sürülen kireçten ötürü ayrıntılar anlaşılammamaktadır. Ama yaprak detaylandırılması ve yerleştirmesine bakılarak MS IV.-VI. yüzyıl içerisinde değerlendirilebilir.

Son olarak, Sil09/A.MP.21 no.lu başlık, Yanköy’de Muharrem Topal’a ait 42 no.lu evin ön tarafında bağımsız durmaktadır (Kat. 10). Bu başlık ta, R. Kautzsch’un “Dört Yapraklı Başlıklar” tanımlaması altında değerlendirilmelidir. Başlığa yukarıdan bakıldığı zaman elips biçimlidir. Başlığın uzun cephelerinde düz silme uzanmaktadır. Bu silmelerin her iki tarafında yarısı kısa cephelere dek gelen toplam dört adet *akanthus* yaprağı işlenmiştir. Yapraklar tüm *kalathosu* çevrelemiş durumdadır. Etili işlenerek geniş bir yüzeye yayılan *akanthus*lar kalın damarlı, derin olmayan kanallı ve sivri yapraklıdır. *Akanthusu* oluşturan her yaprak lobu birbirine dokunacak şekilde işlenmiş ve böylece komşu yaprakları birer dikenini birleşip üçgen birer köprü oluşturmuştur. Bu şeklin altında yer alan her iki *akanthus* yaprağındaki gözlere bakıldığı zaman dışarıdan *volüt* gibi görünmektedir. Bu tip stil gelişimini, MS V. yüzyılın ikinci yarısı içinde değerlendirilen Olympos örneklerinde⁴⁹ ve Kekova Adası’nda bulunan MS V.-VI. yüzyıl *korinth* başlıklarında⁵⁰ görmek mümkündür. *Akanthus* yapraklarındaki gözler damla şeklinde olup etrafı ip şeklinde bir profille çevrilmiştir. Başlığa dışarıdan bakıldığı zaman *akanthus* yapraklarının kaba ve barok bir görünüme sahip ve *akanthus* yapraklarındaki damarların dolgun işlenmiş olduğu görülmektedir. Ayrıca başlığın kısa ceplerinde *abakus* kısmına da yumurta (?) şeklinde bir motif işlenmiştir. Başlığa baktığımızda, hem yaprakların detaylandırılmasında hem de kısa cephelerine işlenmiş motif gibi yerel özellikleri görülebilmektedir. Yukarıda değerlendirilen Sil09/A.MP.17 ve Sil09/A.MP.20 envanter numaralı başlıklarla benzer dönemsel özellikler taşımaktadır. Tüm bu detaylar göz önünde bulundurularak ve örnek başlıklardan yola çıkarak Sil09/A.MP.21 no.lu başlığı MS V.-VI. yüzyıl içinde değerlendirmek mümkün olacaktır.

Sonuç

Silyon çevresinde yaptığımız araştırmada, birçok mimari parça tespit etmekte birlikte fikir sahibi olunacak örnekler yukarıda ele alınmıştır. Bu örnekler üzerinde yapılan çalışmalar sonucunda yerel özelliklerin yanı sıra dış etkilerin de olduğu görülmüştür. Örneğin Pamphylia’nın mimari dekorasyonu için bir yenilik olan inci-payet dizimindeki çift payet-incinin, tek payet-inci şeklinde görülmesi⁵¹ kentin bölge mimarisi ile iç içe olduğunun bir göstergesidir. Kentin bezeme repertuarına yönelik yapılan bu çalışmanın önümüzdeki yıllarda yapılacak geniş kapsamlı çalışmalar için yol gösterici olmasını umut ediyoruz.

Çalışılan örneklerin, Sil09/A.MP.17, Sil09/A.MP.20, Sil09/A.MP.21 hariç, MS II. yüzyılın ortaları ve sonrasına ait olması üzerinde durulacak bir noktadır. Bilindiği üzere Hadrianus ya da Antonius Pius Dönemleri’nde stratejik sebeplerden dolayı Pisidia’nın büyük bir bölümü de *Provincia Lykia et Pamphylia*’ya eklenmiş ve Pamphylia Böl-

47 Kautzsch 1936, 239.

48 Benzer örnekler için genel olarak bkz. Kautzsch 1936, 11 vd. Taf. 2; 79 Taf. 17, 239.

49 Öztaşkın – Sertel 2014, 81-82, kat. 13-21.

50 Arslan 2018, 53-56, Kat. 1-6.

51 Young 2003, 181, dn. 62.

gesi siyasi olarak güçlü bir döneme girmiştir⁵². Bu durum mimariyi ve sanatı da etkilemiş sonuçta Antoninler Dönemi ile beraber yapılaşma artmıştır⁵³. Bu bağlamda düşünüldüğünde, dönemin bu özelliği bölgenin stratejik ve önemli kentlerinden biri olan Sillyon'dan ele aldığımız mimari bezemelerde kendini göstermektedir. Bahsedilen zaman aralığı, aynı zamanda, kentin hayırseveri (*eurgetes*) Menedora ve ailesi üyelerinin kentte etkin olduğu⁵⁴ ve kentleşme sürecinin zirve yaptığı dönemdir.

Sil09/A.MP17, Sil09/A.MP.20, Sil09/A.MP.21 envanter no.lu başlıklar MS IV.-VI. yüzyıllar arasına tarihlenmektedir. Kentin Roma İmparatorluk Dönemi sonrasında, geç antik çağda kentleşme sürecinin bölgedeki siyasi gelişmelere bağlı olarak sınırlı da olsa takip edildiği ve Sillyon'un, özellikle VIII.-IX. yüzyıllar arasında, Pamphlyiada önemli bir konumda olduğu anlaşılmaktadır⁵⁵. Erken Bizans Dönemi'ne ait arkeolojik verilerin sınırlı olmasına rağmen; ele alınan örneklerin süsleme repertuarından hareketle, kentte bu dönem aralığında inşa edilmiş bir şapel veya kilise gibi dini yapıların olabileceği düşünülebilir. Çünkü yukarıda karşılaştırma örneklerinde de izlenebildiği üzere, bu tür örnekler daha çok dini yapılarda karşımıza çıkmaktadır.

52 Brandt 1992, 99; Hellenkemper – Hild 2004, 105; Özdizbay 2008, 861.

53 Bosch 1957, 48; Karaosmanoğlu 1996, 57; Başaran 1995, 77 vd.

54 Menedora ve ailesi için bkz. bu kitap içinde Göklap-Özdil 2020.

55 Dönemin kentleşme süreci ve tarihi için bkz. bu kitap içinde Taşkıran 2020.

Katalog

Katalog No: 1

Envanter No: Sil09/A.MP.01

Eser Adı: Lahit Kapağı

Buluntu Yeri: Yanköy Mahallesi

Malzemesi: Kireçtaşı

Ölçüleri: Uz.: 1,80 m, Gen.: 65 cm, Der.: 50 cm,

Tekne Profili Gen.: 17 cm ve h.: 4 cm.

Dönemi: MS II. yüzyılın son çeyreği

Katalog No: 2

Envanter No: Sil09/A.MP.04

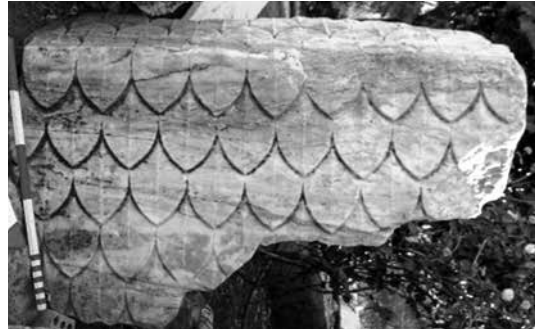
Eser Adı: Lahit Kapağı

Buluntu Yeri: Yanköy Mahallesi

Malzemesi: Mermer

Ölçüleri: Uz.:1,10 m, Gen.:54 cm.

Dönemi: MS II. yüzyılın son çeyreği-III. yüzyıl başları

Katalog No: 3

Envanter No: Sil09/A.MP.08

Eser Adı: Lahit teknesi

Buluntu Yeri: Yanköy Mahallesi

Malzemesi: Kireçtaşı

Ölçüleri: Uz.: 1,80 m, Tekne profili Gen.: 17 cm, Der.: 48 cm.

Dönemi: MS II. yüzyılın son çeyreği

Katalog No: 4

Envanter No: Sil09/A.MP.06

Eser Adı: Arşitrav (Soffit)

Buluntu Yeri: Yanköy Mahallesi

Malzemesi: Mermer

Ölçüleri: Uz.: 25 cm ve Gen.: 36 cm ve Soffit Gen.: 10 cm.

Dönemi: MS II. yüzyılın 2. yarısı

Katalog No: 5**Envanter No:** Sil09/A.MP.10**Eser Adı:** Taç Bloğu**Buluntu Yeri:** Kocagözler Mevkii**Malzemesi:** Mermer**Ölçüleri:** Yük.: 20 cm, Gen.: 52 cm ve Der.: 32 cm.**Dönemi:**Geç Antoninler-Erken Severuslar Dönemi**Katalog No: 6****Envanter No:** Sil09/A.MP.13**Eser Adı:** Korinth Başlığı**Buluntu Yeri:** Kocagözler Mevkii**Malzemesi:** Mermer**Ölçüleri:** Yük.: 37 cm, Alt Çap.: 34 cm, Üst Çap.: 47 cm.**Dönemi:** MS II. yüzyılın son çeyreği**Katalog No: 7****Envanter No:** Sil09/A.MP.18**Eser Adı:** Korinth Başlığı**Buluntu Yeri:** Yanköy Mahallesi**Malzemesi:** Mermer**Ölçüleri:** Yük: 34 cm, Alt Çap. 27 cm, Üst Çap. 34 cm.**Dönemi:** Severuslar Dönemi**Katalog No: 8****Envanter No:** Sil09/A.MP.17**Eser Adı:** Sütun Başlığı**Buluntu Yeri:** Kocagözler Mevkii**Malzemesi:** Kireçtaşı**Ölçüleri:** Yük.: 35 cm, Gen.: 51 cm, Der.: 53 cm.**Dönemi:** MS IV.-VI. yüzyıl

Katalog No: 9

Envanter No: Sil09/A.MP. 20

Eser Adı: Sütun Başlığı

Buluntu Yeri: Yanköy Mahallesi

Malzemesi: Kireçtaşı

Ölçüleri: Yük.: 35, Alt Çap.: 23 cm, Üst Çap.: 36 cm.

Dönemi: MS IV.-VI. yüzyıl

Katalog No: 10

Envanter No: Sil09/A.MP. 21

Eser Adı: Sütun Başlığı

Buluntu Yeri: Yanköy Mahallesi

Malzemesi: Beyaz mermer

Ölçüleri: Yük.: 29 cm, Alt Gen.: 21 cm, Alt Der.: 37 cm, Üst Gen.: 36 cm,

Üst Der.: 52 cm.

Dönemi: MS V.-VI. yüzyıl

Kaynakça

- Abbasoğlu 1994 H. Abbasoğlu, *Perge Roma Devri Mimarisinde Arşitravların Soffit Bezemeleri*, Ankara.
- Akurgal 2000 E. Akurgal, *Anadolu Uygarlıkları*, İstanbul.
- Arslan 2018 E. Arslan, "Kekova Adası Erken Bizans Dönemi Korinth Başlıkları", *Arkhaia Anatolika 1* (2018), 52-60.
- Başaran 1995 C. Başaran, *Roma Çağı Lotus-Palmet Örgesi*, Erzurum.
- Başaran 1999 C. Başaran, *Anadolu Kompozit Başlıkları*, İstanbul.
- Boardman – Kurtz 1971 J. Boardman – D. Kurtz, *Greek Burial Customs*, London.
- Bulut – Gülşen 1998 S. Bulut – F. Gülşen, "Patara-Bodrum Gömütü", *Adalya II* (1998), 189–203.
- Can 2005 B. Can, "Antoninler Dönemi Baroğu Işığında Aspendos Tiyatrosu Bezemeleri", *Adalya VIII* (2005), 89-120.
- Cormack 2004 S. Cormack, *The Space of Death in Roman Asia Minör*, Wien.
- Fischer 1990 M. L. Fischer, *Das Korintische Kapitell im Alten Israel in der hellenistischen und Römischen Periode*, Mainz.
- Heilmeyer 1970 W. D. Heilmeyer, *Korinthische Normalkapitelle, RM 16*, Heidelberg.
- İdil 1984 V. İdil, "Anadolu'da Roma İmparatorluk Çağı Korinth Başlıkları", *Anatolia XX* (1984), 1-49.
- İdil 1993 V. İdil, *Likya Lahitleri*, Ankara.
- Karaosmanoğlu 1996 M. Karaosmanoğlu, *Roma Çağı Yumurta Dizisi*, Erzurum.
- Kautzsch 1936 R. Kautzsch, *Kapitellstudien Beiträge zu Einer Geshichte des Spataniten Kaitells im Osten Von Vierten bis ins Siebente Jahrhundert*, Berlin.
- Koch – Sicherterman 1982 G. Koch – H. Sicherterman, "Römische Sarkophage", *HdArch* (1982), 476–492.
- Koch 2008 G. Koch, *Erken Hristiyan Sanatı*, Çev. A. Aydın, İstanbul.
- Küpper 1995 M. Küpper, "Ländliche Siedlungplätze in Silyon", *Lykia II* (1995), 62-69.
- Küpper 1996 M. Küpper, "Silyon. Vorbericht über die Arbeiten 1995", *Archäologischer Anzeiger* (1996), 259-268.
- Küpper 1997a M. Küpper, "Ländliche Siedlungsstrukturen in Pamphylien am Beispiel Silyon", *Adalya II* (1997), 97-116.
- Küpper 1997b M. Küpper, "Silyon. Research Work 1995", *Araştırma Sonuçları Toplantısı 14.2* (1997), 451-462.
- Küpper 1998 M. Küpper, "Silyon, Beriht Über Die Arbeiten 1996", 16. Araştırma Sonuçları Toplantısı, Cilt 2 (1998), 474-496.
- Mitchell 1995 S. Mitchell, *Cremna in Pisidia An Ancient City in Peace and in War*, London.
- Özdizbay 2008 A. Özdizbay, "Pamphylia- Perge Tarihi ve Roma İmparatorluk Donemi Öncesi Perge'nin Gelişimi: Güncel Araştırmalar Işığında Genel bir Değerlendirme", Eds. İ. Delemen *et al. Prof. Dr. Haluk Abbasoğlu'na 65. Yaş Armağanı EUERGETES (Festschrift für Prof. Dr. Haluk Abbasoğlu zum 65. Geburtstag)*, Cilt II, İstanbul, 2008, 839-871.
- Özer – Taşkiran 2010 E. Özer – M. Taşkiran, "2009 Yılı Silyon Antik Kenti ve Çevresi Yüzey Araştırması", *Araştırma Sonuçları Toplantısı 28.2* (2010), 279-296.
- Öztaşkın – Sertel 2014 G. K. Öztaşkın – S. Sertel, "Olympos Bizans Dönemi Sütun Başlıkları ve Kaideleri", *OLYMPOS I 2000 - 2014 Araştırma Sonuçları*, İstanbul, 2014, 79-116.
- Peshlow 1974 U. Peschlow, "Fragmente eines Heiligensarkophages in Myra", *IstMitt* 23 (1974), 225–231.
- Rodenwaldt 1993 G. Rodenwaldt, "Sarcophagi from Xanthos", *JHS* 5 (1993), 181–213.
- Temple 2008 Ç. Temple, "Erken Bizans Dönemi Sütun Başlıkları Tipleri ve Terminolojisi Üzerine Bir Çalışma", Ed. Sacit Pekak. *Sanat Tarihinde Terminoloji Sorunları Semineri I (Mimari ve Mimari Süsleme)*, Ankara, 23-24 Kasım, Ankara, 2008, 239-251,
- Türker 2014 A.Ç. Türker, "Çanakkal'eden İon-İmpost Sütun Başlıkları", *OLBA XXII* (2014), 337-368.
- Uğurlu 1999 E. Uğurlu, *Kyaneai Bezeme ve Yazıtlı Lahitleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.

- Uğurlu 2003 E. Uğurlu, "Sarcophagi in the necropoleis of Andriake (Lycia)", *JRA* 16 (2003), 355-366.
- Uğurlu 2006 E. Uğurlu, *Olympos Nekropolü*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Vandeput 1999 L. Vandeput, *The Architectural Decoration in Roman Asia Minor Sagalassos: a Case Study, SEMA I*, Leuven.
- Walker – Coleman 1993 S. Walker – M. L. Coleman, "Roman Sarcophagi from Lycia in the British Museum Collections", *Tituli Asia Minoris* 7, Band 1 (1993), 169-175.
- Weber 2004 B. F. Weber, *Bauwerke in Milet*, Berlin-New York.
- Wiegartz 1965 H. Wiegartz, *Kleinasiatischen Säulensarkophage*, Berlin.
- Wiegartz 1974 H. Wiegartz, "Marmorhandel, Sarkophagerstellung und die Lokalisierung der Kleinasiatischen Säulen sarkophage", Eds. E. Akurgal – B. Alkım, *Mansel'e Armağan*, Band 1, 1975, 345-383.
- Wiegartz 1975 H. Wiegartz, "Die Nekropolen", bk.: in: J. Borchhardt, Myra. Ein Lykische Metropole in Antiker und Byzantiner Zeit, *IstForsch* 30. Beiblatt 74-76.
- Young 2003 S. Young, "Pamphylian Architectural Decoration in the Second Century AD: Purely Derivative or an Independent Tradition?", *Adalya VI* (2005), 171-188.
- Zollt 1994 T. Zollt, *Kapitellplastik Konstantinopels vom 4. bis 6. Jahrhundert n. Chr.* AMS, Band 14, Bonn.

